

животных и растений, имеющих в своем составе цветовой компонент. В русском же языке в названиях этих животных и растений цветовой компонент отсутствует, например: *Rotschwänzchen* – горихвостка, *Blaumeise* – лазоревка (зоол.), *Weißbuche* – граб обыкновенный, *Rotbuche* – бук лесной, *Roteibe* – тис ягодный, *Rotklee* – клевер луговой, *Braunwurz* – норичник (бот.).

Цветонаименования в составе сложных немецких существительных могут иметь определенные метафорические и стилистические коннотации, например: *Schwarzkünstler* – (разг.) маг, чародей, *Schwarzrock* – (разг., неодобр.) поп (католический, протестантский священник), *Blaujacke* – (разг.) моряк, матрос, *Grünrock* – (шутл.) лесничий, охотник, *Grünschnabel* – (разг.) молокосос, *Braunhemd* – штурмовик, коричневорубашник, *Rotkopf* – рыжий, *Blaustrumpf* – (ирон.) синий чулок (о женщине).

Я. Л. Мароз

АМАНІМІЯ ГРАМАТЫЧНЫХ ФОРМ ЯК ПРАБЛЕМА МАШЫННАГА ПЕРАКЛАДУ

Выкарыстанне машыннага перакладу ў сучасных умовах перакладчыцкай дзейнасці – гэта цалкам дапушчальная практыка, паколькі алгарытмы працы камп’ютарных сістэм выйшлі зараз на якасна новы ўзровень з глыбокім аналізам моўных канструкцый. Сучасныя сістэмы забяспечваюць дастаткова высокую якасць перакладу. Аднак шырокія магчымасці натуральных моў у некаторых выпадках могуць выклікаць складанасці ў машыннага перакладчыка, у прыватнасці, памылкі назіраюцца, калі ён сутыкаецца з моўнымі аманімамі.

Аманімію на лексічным узроўні лёгка заўважыць, і вядомыя выпадкі, калі, да прыкладу, на этыкетцы марожанага з’яўляецца беларускі надпіс «вавёркі – 2,5 г.», які адразу дае зразумець, што выкарыстаны машынны пераклад з рускай мовы, дзе маецца на ўвазе не жывёла, а хімічнае рэчыва бялок. Больш шырокі кантэкст, верагодна, мог бы дапамагчы машыннаму перакладчыку дакладна інтэрпрэтаваць арыгінал і пазбегнуць памылкі. Але мовам таксама ўласцівая аманімія і на граматычным узроўні. Так, да прыкладу, у англійскай мове аманімічнымі з’яўляюцца канструкцыі з дзеясловам *take* і герундыем і дзеепрыметнікам, дзе несабовая форма дзеяслова можа быць выкарыстана ў ролі а) галоўнага члена атрыбутыўнага словазлучэння, б) галоўнага члена дзеепрыметнікавага звароту, в) аб’ектнага прэдыкатыва, г) носьбіта другаснай прэдыкацыі ў каўзатыўнай канструкцыі. І калі для дасведчанага перакладчыка сінтаксічны склад, падзел і сэнс выказвання ў большасці выпадкаў відавочныя, то ў машыннага перакладчыка аманімічная граматычная структура *take + назоўнік/займеннік ва ўскосным склоне + -ing-форма* можа выклікаць цяжкасці інтэрпрэтацыі.

Параўнаем пераклады з англійскай мовы на беларускую выказванняў з адзначанымі аманімічнымі формамі, адабраных з электронных карпусоў *COWEB* і *iWeb*, зробленыя дзвюма папулярнымі ў Беларусі сістэмамі машынага перакладу: *Google* і *Yandex*. Пераклады на беларускую мову пакажам без рэдагавання, каб прадэманстраваць тыя варыянты, якія непасрэдна атрымлівае звычайны карыстальнік праграмы.

Інтэрпрэтацыя атрыбутыўных словазлучэнняў у большасці выпадкаў адбываецца без памылак. Абедзве праграмы вызначаюць склад словазлучэння і адносіны паміж яго складнікамі і перадаюць іх у перакладзе: *The free Live Lingua English courses are here to **make language learning** accessible to everybody* – Тут праводзяцца бясплатныя курсы англійскай мовы *Live Lingua*, каб **зрабіць вывучэнне мовы** даступным для ўсіх (*Google*). *Private initiatives have also sought to **make HIV screening** more accessible and affordable* – Прыватныя ініцыятывы таксама накіраваны на тое, каб зрабіць **скрынінг на ВІЧ** больш даступным і даступным па цане (*Yandex*).

У выпадку з дзеепрыметнікавымі зваротамі таксама пераважна не адзначаецца цяжкасцяў з інтэрпрэтацыяй. Машынным перакладчыкі выкарыстоўваюць або іменныя канструкцыі з элементам прапазітыўнай семантыкі, або адпаведныя кантэксту дзеепрыслоўныя і дзеепрыметнікавыя звароты: *So there you go, that's how easy it is to **make money taking surveys!*** – Так што вы ідзяце, вось як лёгка **зарабляць грошы на апытаннях!** (*Google*) – Такім чынам, вось як лёгка **зарабляць грошы, праводзячы апытанні!** (*Yandex*). *He can be slow to **make decisions involving emotions** and he can get lost in emotion.* – Ён можа павольна **прымаць рашэнні, звязаныя з эмоцыямі**, і ён можа згубіцца ў эмоцыях (*Google*).

Складанасці ўзнікаюць пры перакладзе выказванняў, дзе неасабовыя формы дзеясловаў выкарыстоўваюцца ў ролі прэдыкатыва і ў каўзатыўнай канструкцыі з другаснай прэдыкацыяй.

У канструкцыях з аб'ектным прэдыкатывам дзеепрыметнік нясе сему прыкметы, апісваючы новую якасць прадмета або чалавека. У такіх канструкцыях перакладчык сістэмы *Google* нярэдка няправільна інтэрпрэтуе лагічную структуру канструкцыі, прыпісваючы прыкмету іншаму суб'екту: *I know some of them have been kicked back by the devs cause it will **make things confusing** for people* – Я ведаю, што некаторыя з іх былі адбітыя дэманамі таму, што гэта **зробіць людзей незразумелым**. Як бачым з прыкладу, лексічная і граматычная памылкі ў перакладзе не даюць зразумець сэнс англійскага арыгінала. Яшчэ адной версіяй няслушна інтэрпрэтацыі ў сістэме становіцца выкарыстанне тут алгарытмаў перакладу аманімічнай каўзатыўнай канструкцыі: *All the parishes are blessed with physical features that **make them engaging*** – Усе парафіі **бласлаўляюцца фізічнымі асаблівасцямі, якія прымушаюць іх займацца**. Перакладчык сістэмы *Yandex* такіх памылак не дапускае і прапануе наступныя беларускія варыянты перакладу прыведзеных прыкладаў з выкарыстаннем прыметнікаў і дзеепрыметнікаў, якія перадаюць неабходную сему прыкметы, не змяняючы сэнс арыгінала: *Я ведаю, што*

некаторыя з іх былі адкінутыя назад распрацоўшчыкамі, таму што гэта зробіць рэчы заблытанымі для людзей і Усе прыходы бласлаўлены фізічнымі асаблівасцямі, якія робяць іх прывабнымі.

Пры перакладзе каўзатыўных канструкцый сістэмы выкарыстоўваюць эквівалентную беларускую канструкцыю з аб'ектным інфінітывам незакончанага трывання, які падкрэслівае працэсуальнасць і ў гэтым суадносіцца з дзеепрыметнікавай формай у арыгінале: *We made them listening to the sounds in the room, noticing the smells, and how it felt to sit in the chair* – Мы **прымусілі іх слухаць** гукі ў пакоі, заўважаючы пахі і тое, як адчувалася сядзець у крэсле (Google) – Мы **прымусілі іх прыслухоўвацца** да гукаў у пакоі, заўважаць пахі і тое, якое гэта – сядзець у крэсле (Yandex). Тым не менш, нярэдка сустракаюцца выпадкі, калі перакладчык сістэмы Google няправільна інтэрпрэтуе сэнс выказвання з-за аманіміі форм дзеепрыметніка, які перадае працэсуальнасць, і герундыя, які абазначае дзеянне па дзеяслове: *Many years back, in one cool evening he had a weird game (in my presence) with some random player, he started his stupid trick with the tower and the other guy did an even more funny thing, he got out his king and made him dancing around in front!* – Шмат гадоў таму, у адзін класны вечар у яго была дзіўная гульня (у маёй прысутнасці) з нейкім выпадковым гульцам, ён пачаў свой дурны фокус з вежы, а другі хлопец зрабіў яшчэ больш смешную справу: ён выйшаў з караля і **прымусіў яго танцы** наперадзе! Сустракаюцца таксама памылкі з інтэрпрэтацыяй лагічнай структуры і адносін паміж членамі канструкцыі, напрыклад, суб'ектам і аб'ектам каўзацыі: *They're different from each other. But somehow they made me loving them badly* – Яны адрозніваюцца адзін ад аднаго. Але неяк **яны мяне вельмі любілі**. У перакладчыка сістэмы Yandex такіх праблем з інтэрпрэтацыяй прыведзеных аманімічных форм і канструкцый не назіраем: *Шмат гадоў таму, у адзін халаднаватае вечар у яго была дзіўная гульня (у маёй прысутнасці) з нейкім выпадковым гульцом, ён пачаў свой дурны трук з вежай, а іншы хлопец зрабіў яшчэ больш пацешную рэч, ён выцягнуў свайго караля і прымусіў яго танцаваць перад сабой! і Яны адрозніваюцца адзін ад аднаго. Але нейкім чынам яны **прымусілі мяне моцна палюбіць іх**.*

Такім чынам, аналіз машынных перакладаў сказаў з аманімічнымі граматычнымі канструкцыямі *take + назоўнік/займеннік ва ўскосным склоне + -ing-форма* з англійскай мовы на беларускую паказвае, што інтэрпрэтацыя атрыбутыўных словазлучэнняў і дзеепрыметнікавых зваротаў выклікае ў сістэм менш праблем, чым больш складаных для аналізу канструкцый, дзе неасабовыя формы дзеяслова выкарыстоўваюцца ў ролі аб'ектнага прэдыкатава або з'яўляюцца носьбітамі другаснай прэдыкацыі ў каўзатыўнай канструкцыі. Прычым, пры перакладзе апошніх двух тыпаў канструкцый перакладчык сістэмы Yandex робіць менш памылак у параўнанні з сістэмай Google. Гэта, верагодна, можна патлумачыць тым, што сістэмы выкарыстоўваюць не прамы пераклад у пары англійская-беларуская, а карыстаюцца пасрэдніцтвам рускай мовы. Yandex, магчыма, надае большую ўвагу ўдасканаленню алгарытмаў працы ў пары англійская-руская, а таксама мае больш

назапашаных адпаведнікаў у пары руская-беларуская, што пры марфалагічным і сінтаксічным падабенстве моў дазваляе атрымаваць лепшы вынік пры перакладзе аманімічных граматычных форм.

О. В. Марченко, Н. Ю. Жданова

ПРОБЛЕМА ОЛИЦЕТВОРЕНИЯ В ОБУЧЕНИИ ПЕРЕВОДУ

Олицетворение представляет собой литературный прием перенесения свойств и качеств человека на неодушевленные предметы и отвлеченные понятия. Олицетворение состоит в том, что животные, неодушевленные предметы и явления природы наделяются человеческими способностями, даром речи, чувствами и мыслями.

В более широком смысле к олицетворению также можно отнести *олицетворение-действие*. Этот вид олицетворения заключается в том, что неодушевленным отвлеченным и конкретным понятиям приписываются действия, свойственные одушевленным лицам и, прежде всего, человеку.

Олицетворение является одним из традиционных приемов в текстах публицистического стиля: статьях, интервью, публичных выступлениях и речах.

В английском языке этот прием получил большее распространение, чем в русском. В особенности стоит отметить олицетворение-действие. В английском языке, помимо вышеперечисленных случаев, оно проявляется в употреблении в роли агента действия (подлежащего) обстоятельства причины, способа действия, местонахождения и т.д.

Студенты, находясь в процессе обучения навыкам перевода, часто прибегают к дословному переводу. Даже на продвинутом этапе обучения, хотя качество перевода у них и становится выше, и они не переводят отдельные слова, студенты продолжают копировать структуру предложения английского языка, в результате чего предложение на русском языке приобретает ненужную комичность и звучит неестественно. Поэтому мы считаем важным уделять внимание обучению переводу олицетворения.

Рассмотрим следующий пример:

The Oxford trial will recruit people from a range of ages.

Большинство студентов при переводе не изменяют структуру оригинального предложения и предлагают следующий вариант перевода:

Оксфордское испытание будет набирать людей разных возрастов.

Данное предложение является показательным и собирательным примером того, как студенты воспринимают такого рода предложения. Частотность ошибки свидетельствует об отрицательной интерференции, которая возникает ввиду значительного погружения в среду английского языка и игнорирования необходимости изучения родного языка. Практика показывает, что студенты не воспринимают такую структуру предложения как ошибочную, ввиду чего при финальной проверке текста эта ошибка ускользает из поля их внимания.